

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПОРТИВНОЇ ОСВІТИ: НАУКОВІ ЗАСАДИ

І.Р. Свістельник

Львівський державний інститут фізичної культури

Важливими проблемами спортивної освіти є визначення рівня інформаційного забезпечення, необхідного для навчального процесу та наукових досліджень у вищих спеціалізованих навчальних закладах — інститутах фізичної культури, вдосконалення інформаційної культури майбутніх фахівців галузі фізичної культури і спорту для підвищення рівня професійної підготовки.

Інформаційне забезпечення спортивної освіти — це не тільки потік інформації, спрямований на користувача, це система, яка включає в себе саму інформацію, засоби її отримання, обробки та передачі. Під цією системою треба розуміти процес створення інформаційної інфраструктури бібліотеки ВНЗ спортивного профілю, яка має забезпечувати розвиток та застосування методів та засобів накопичення, обробки, збереження та розповсюдження спортивної інформації для систематизації та формування нових знань.

Методика інформаційного забезпечення спортивної освіти пов'язана з впровадженням теоретичних наукових досліджень у практику роботи, здебільшого вона стосується пошуку та систематизації спортивної інформації.

Подальший розвиток у вирішенні методичних та організаційних проблем інформаційного забезпечення спортивної освіти пов'язаний з впровадженням сучасних інформаційних технологій у бібліотечні процеси спеціалізованих ВНЗ.

Проблеми інформатизації навчального процесу та наукових досліджень у галузі фізичної культури і спорту постають чимраз гостріше. Але темпи впровадження новітніх інформаційних технологій за цими напрямками спортивної освіти не відповідають вимогам часу.

Розроблення наукових засад інформатизації наукових досліджень та навчального процесу зі створенням сучасного науково-інформаційного забезпечення і впровадженням нових інформаційних технологій є пріоритетним завданням таких установ, як бібліотеки ВНЗ фізкультурного профілю.

Першочергові завдання інформаційного забезпечення навчального процесу та наукових досліджень спортивної галузі такі: створення ці-

лісної системи національної бібліографії спорту; створення комп'ютерних баз даних зі спортивної проблематики, сучасних інформаційних мереж, електронних бібліотек.

Сучасний стан розвитку комп'ютерної техніки і програмного забезпечення, широке розповсюдження персональних комп'ютерів вимагають нового підходу до формулювання завдань наукових досліджень зі спорту. Використання комп'ютерів у цій ділянці дозволяє у короткий час досягти значних результатів. Перехід на нову технологію ведення наукових досліджень, відмова від традиційних форм паперових картотек та звичних поліграфічних форматів вимагають розробки нової автоматизованої технології підготовки інформаційної продукції. В основі цієї технології повинно лежати відображення інформації у вигляді баз даних [1].

Процес інформаційного забезпечення спортивної освіти як технологічний поєднує в собі складові, які характеризують його в різних аспектах. Перший — дослідження у галузі спортивної науки: охоплюють усю сукупність інформаційних джерел, наукових досліджень та різновидову інформаційну продукцію. Другий — бібліографічна складова: методика бібліографії та технологія опрацювання інформаційних джерел (довідково-пошуковий апарат). Третій — комп'ютерна складова: програмно-технологічне забезпечення та створення баз даних.

Технологізація спортивної освіти — історично безперервний процес, а інформатизація цього процесу — лише етап технологізації, відрізок безперервного шляху [2].

В інформаційному забезпеченні не може бути обмеження джерельної бази, кожен користувач прагне до вичерпності інформації як основи наукового аналізу. Процес пошуку джерел здійснюється постійно впродовж усіх стадій наукових досліджень, а пошук та аналіз інформації в джерелах супроводжується розширенням інформаційних відомостей, що в свою чергу вимагає висвітлення всієї наявної інформаційної бази.

Сучасна інформація — це не лише текстові документи, а й магнітні носії або комунікаційна мережа, інформація, яку потрібно обробити таким чином, щоби мати можливість оперативно-

го пошуку необхідних джерел серед величезного масиву документів. Отже, головним у системі інформаційного забезпечення є ресурс накопичення інформаційних матеріалів, який спрямований на виявлення, отримання, збереження та надання їх у користування.

Актуальним залишається створення електронних каталогів як засобу оперативного отримання — на базі зібраної в електронній формі з допомогою шифрів та ключових слів — спортивної інформації. Але цей спосіб не дасть стовідсоткового результату, оскільки методи опису документів в електронній формі поки що не відповідають вимогам опису документа, тобто немає національного стандарту представлення бібліографічних записів у електронній формі, що значно ускладнює процеси формування електронних каталогів і, відповідно, обміну інформацією між бібліотеками. Немає узгодженості у виборі програмних засобів, інформаційно-пошукових мов.

Створення інформаційного забезпечення спортивної освіти за допомогою бази даних вимагає створення відповідного програмного забезпечення, яке має вирішувати завдання автоматизації технологічного процесу за допомогою головного комп'ютера та програми, що розміщена на інших машинах, пов'язаних між собою локальною мережею.

Окрім того, сучасному користувачеві доводиться опрацьовувати значні масиви інформації, тому він повинен володіти особливою культурою читання, яка передбачає певну систему роботи з джерелами. Потреба у самоосвіті зумовлена високими темпами науково-технічного прогресу і швидким старінням знань, отриманих у вищому навчальному закладі. Постійне зростання вимог до професійної діяльності закономірно збільшує інформаційні запити користувачів. Проблеми інформаційної культури майбутніх фахівців галузі фізичної культури і спорту ще не розв'язані, хоча їхня актуальність очевидна. Безумовно, у вирішенні цих проблем значна роль має належати саме бібліотеці.

Бібліотека інституту фізичної культури — це не тільки інформаційна установа, де передбачено за допомогою сучасних методів та підходів до організації роботи диференційоване бібліотечне обслуговування та оперативне, якісне, повне інформаційне забезпечення користувачів — професорсько-викладацького складу, студентів, аспірантів, науковців, фахівців галузі фізичної культури і спорту. Зрозуміло, що виконання цих завдань неможливе без інформаційних ресурсів, достатнього інформаційного потенціалу — ма-

сиву літератури з широким охопленням фахової інформації, системи довідково-інформаційного апарату.

Важлива частина фонду — фахові книги та періодика, накопичені за багато років. Серед них величезну наукову значущість має література з питань розвитку теорії та методики фізичного виховання, історії фізичної культури, теорії спорту тощо. Багаторічний досвід роботи у бібліотеці показує, що для інформаційного потоку фахової літератури останніх років характерна незначна кількість фундаментальних праць, науково-методичних розробок, збірок матеріалів конференцій тощо. Це саме можна було сказати і про праці, присвячені розвитку ретроспективної та сучасної бібліографії спорту, але починаючи з 1997 року бібліотека Львівського державного інституту фізичної культури щорічно укладає ряд науково-інформаційних показників певної тематики: «Олімпійський спорт», «Теорія і методика фізичного виховання», «Історія фізичної культури», «Організація та методика оздоровчої фізичної культури. Рекреативно-оздоровча діяльність. Туризм», «Спортивна медицина і фізична реабілітація», «Моделювання складних систем спорту», «Фізичні якості спортсмена», «Футбол». Поточні галузеві науково-інформаційні показники літератури завдяки спрямованому добору інформаційних матеріалів дають можливість професорсько-викладацькому складу, студентам, магістрам, аспірантам орієнтуватися в основних напрямках розвитку фізичної культури і спорту. Їхня ефективність визначається не лише повнотою інформації та оперативністю, а й логічністю класифікаційної схеми, розгалуженістю довідкового апарату.

Особливо цінною для розвитку бібліографії спорту стала ґрунтовна праця О.М. Вацеби — ретроспективний бібліографічний показник книжкових видань з фізичного виховання та спорту в Україні (1922—1941) «Український спорт» [3]. У ньому подано періодизацію видання спеціалізованої літератури з окремих видів спорту, на основі якої сформувалася українська науково-методична думка.

Визначення рівня інформаційного забезпечення для розвитку та збагачення інформаційної культури спортивної освіти — це інформаційні потреби в засвоєнні знань про основи інформаційного обміну, способи накопичення, збереження та поширення інформації. Все це є складовими системи інформаційного забезпечення. Різноманітність інтересів читачів зумовлює багатоаспектність їхніх запитів і мету звернення

до фонду. В основному це задоволення потреб навчального процесу та інформаційне забезпечення наукових досліджень: підготовка дисертаційної, дипломної чи курсової роботи.

Таким чином, оптимального співвідношення між змістовим та технічним рівнями у спортивній освіті можна досягти шляхом удосконалення системи науково-інформаційного забезпечення галузі. Для досягнення якісно нового рівня інформаційного забезпечення спортивної освіти необхідне створення інформаційно-комунікативних ресурсів, які представлятимуть систему проблемно орієнтованих баз даних та знань, інтегрованих у довідково-пошуковому апараті.

Загальна наукова політика інформатизації спортивної освіти має бути спрямована на об'єднання всіх наукових досліджень з метою концентрації наукового потенціалу галузі.

Література

1. Яценко О.М. Нові парадигми інформатики та основи комп'ютерного забезпечення біографістики // Укр. біографістика: Зб. наук. праць. — К., 1996. — Вип.1. — С.130—133.
2. Величко Т.Г. Про технологізацію освіти // Проблеми освіти: Наук.-метод. зб. — К., 2000. — Вип. 27. — С.15—24.
3. Український спорт: Показчик книжкових видань з фізичного виховання та спорту в Україні (1922—1941) / Укл. та автор передм. О.Вацеба. — Л., 2002. — 120 с.

ВЗАЄМОБУМОВЛЕНІСТЬ ДІЇ РІЗНИХ ІНТЕРЕСІВ

Б.Ф. Ведмеденко

Інститут проблем виховання АПН України

Тривалий час науковці, філософи, педагоги, соціологи, психологи вивчали проблему появи, виховання і закріплення інтересу до різних видів діяльності. Однак явище поведінкового синтезу через активізацію інтересу у повній мірі ніхто глибоко не розглядав. Та саме психоло-педагогічний синтез знань, вмінь, навичок з фізичного виховання і спорту при позитивній емоційній аурі в мікро- і макрооточенні переходить у поведінковий вчинок реалізації своїх здібностей, обдарованості, а можливо, й таланту.

У І. Канта до поняття інтересу входять: уява про об'єкт; почуття задоволення, що викликає об'єкт; ставлення до вольових зусиль, вплив почуття приємного або позитивного морального на волю. Інтерес І. Кант поділяє на три види: 1) той, що викликається нами; 2) іншими людьми, з якими ми зростаємо; 3) загальним благом. Інакше кажучи, інтереси поділяються на індивідуальні й соціальні, егоїстичні й альтруїстичні; у свою чергу — на вузькосоціальні і широкосоціальні (1915). Поряд з цим інтереси можуть бути: глобальні (освоєння космосу), національні (розробка земних надр), біологічні, професійні, групові, індивідуальні та інші.

К.Д. Ушинський (1950), вказуючи на роль інтересу та звички у вихованні особистості, акцентував нашу увагу на тому, що лише інтерес активізує її прояв. Саме інтерес через звичку

відкриває вихователю можливість вносити ті чи інші свої принципи в самий характер виховання, його нервову систему, його природу. Однак проблема цільового виховання інтересу в учнів до занять фізичною культурою тісно поєднується з проблемою цілісності навчально-виховного процесу, яка розкривається групою авторів: В.В. Белорусова, І.Д. Бех, Б.Ф. Ведмеденко, М.Д. Зубалій, М.О. Козленко, В.Ф. Новосельський, М.П. Гуменюк, Г.С. Корда, Л.В. Волков. Їх висновки свідчать про те, що процес вивчався в аналітичному плані із застосуванням функціональних та процесуальних типів досліджень.

Розвиток і закріплення стійких інтересів у значній мірі співпадає із становленням і розвитком особистості. Це безпосередньо проявляється в стабілізації її позитивної спрямованості у поведінці і опосередковано — у впливі на розвиток морального потенціалу, навичок, переконань і світогляду, що обумовлюється інтересами комунікації з соціально-нормативними і діловими вимогами суспільства. Роль і значення інтересів для формування особистості, її поведінки в основних областях суспільного життя пояснює тісний взаємозв'язок проблем дослідження і особливостей виховання інтересів. Особливо це торкається проблем учнівської та студентської молоді в період активного перебудовного процесу освіти в Україні. Адже саме в юнацькі роки